

Tizennegyedmagunkban

E'rintés

FEJŰ A MINDENKORI LOMRIKRÉSI
LI KARDOT HÖZÖTT ÉS BEKEGALAMISOT
É SE TUDJA PONTOSAN MEGÍTELNI
MIÉRT ILYENEK A HÖST-GONDOLATOK

HALLGAT IZETAKARVA A FAL NÉGYJÁRKÚ
CÖNDÖFÉRE MINDENT MIT HITT LETAGAD
NAGYHASÚ CILLAGOK A KUTYA-HANGÚ
ÉPÍZAKA'BAU JÁ'NULJÁK A FALAKAT

X

Gátaí Zoltán

Útbaigazító

MESÉROL FÖTTEH NEM TUDOM HOVA TÉREK
MÉG VINCI MÖGÖTTEH BÖRÖN-TAPASZTALT ÉLET
MINDEN ISZTOS KÉPÉCEM GYERMEKEK MEG
CSAK ÖNIVAGÁNAK ERŐS INDULAT EMLEK
- NÉZD AZ ÁLMOS ÜVEGET HOGY RAGYOG ITT
MARA'SÓL MINTAZZA PICINY KÉPEIT
ÜVEGSEBEN CÖND A TÖRÜENY LÁK SZÍNFÖLTÖT
SÍMÍT A SZEMBE DE SZIVÉNEK RENDJE - IOT
NEM ITT IZÜLETTEM IDEGENNEK FÖTTEH
JÁTEKUNK MEGOLYUNK CSÁK NÉHA EGYEZETT
- HÍZ'IA KÖPOGATAT'Z MINDEN ABZAKOT
HÍZ'IA KÍNDÖZD APÓ CILLAGOD
UIR'AGOT M'TARTHAT'Z KÉZEDBEN
MÉGE NÉZNEK RA'B FÓHA IZEBBEN

Gátaí Zoltán

Egy pillérrel gyengébben

István Anna emlékére

István Anna január másodikán ment el. Nem akarta elrontani az ünnepeket senkinek. Megvárta, míg elmúlnak, majd csendben itt hagyott bennünket. Úgy vélem, még nem tudatosult bennünk, tótkomlósiakban, békéscsabaiakban, dél-alföldiekben, magyarországi szlovákokban, hogy mit veszítettünk Anna halálával. Igyekszünk nem belegondolni, milyen következményei lesz-

István Anna
(1955-2014)

nek közösségünk életében egy ilyen „rendezőerő” hiányának. A békéscsabai Szlovák Kultúra Háza igazgatója, a Magyarország dél-alföldi régiójában, Romániában és Szerbiában élő szlovákság együttműködésének feltámasztója, a közösségépítés, a civil szervezeti lét alapos ismerője mindössze 58 évet kapott arra, hogy megvalósítsa álmait. Sok álma volt. Közéjük tartozott a Szlovák Kultúra Háza létrehozása is, amellyel hazánkban egyedülálló nemzetiségi kulturális intézményműködtetési modell született. A Békéscsaba központjában álló impozáns épület, amelyben hotel és vendéglő is működik, a Csabai Szlovákok Szervezetének tulajdona. A gazdasági tevékenységből származó bevételek hozzájárulnak a házban folyó kulturális élet anyagi feltételeinek megteremtéséhez. Arról is álmodott, hogy a ház melletti telekre további kul-

turális tereket emel, de ennek az álomnak a megvalósítása már utódaira marad. Azt is szeretete volna, ha mi, az anyaországtól távol, a Dél-Alföldön élő szlovákok nem éreznénk magunkat annyira egyedül. Újrakötötte a bennünket a vajdasági és romániai szlovákokhoz fűző történelmi szálakat, így lettünk ismét egy közös szlovák nyelv- és kulturális sziget „lakói”. A kulturális és

szakmai rendezvények mellett ennek az együttműködésnek egyik kézzel fogható formája az 1990-ben újraindított *Čabiansky kalendár* (*Csabai Kalendárium*), amelynek 2001 és 2006 között a főszerkesztője volt. Magyarországi szlovákként sokat küzdött azért is, hogy megismerjenek bennünket az anyaországban. Hogy az ott élő emberek többet tudjanak rólunk arról, hogy mi vagyunk a nehéz sorsú rokonok, akik magyar akcentussal és gyakran rosszul beszélnek szlovákul. Ez is sikerült neki. Láthatóvá tett bennünket és kultúránkat Szlovákiában és a határon túli szlovák közösségek körében, a modern szlovákiai kultúrát pedig elhozta Magyarországra, Békéscsabára. Fontosnak tartotta, hogy a többségi nemzet képviselői is megismerjék történelmünket, tudják, mi az, amivel az itt élő szlovákok hozzájárultak a közös kultúrkincshez. Képes

volt szembenézni azzal a szomorú ténnyel, hogy településeinkről az archaikus szlovák nyelv lassan a temetőbe költözik, de mindent elkövetett azért, hogy őseink „nyomai” megmaradjanak, részévé váljanak például az oktatásnak, az épített örökség pedig a turisztikai kínálatnak. Hogy soha ne merüljön feledésbe például az egykori csabai szlovák evangélikus közösség alkotóereje, mely létrehozta Közép-Európa legnagyobb evangélikus templomát!

Mint mondtam, sok álma volt. Mindannyian láttuk, éreztük, micso-da erkölcsi tartással, erővel, akarattal küzdött értük. Tiszteltük munkabírá-sáért, kreativitásáért, mindazért, amit értünk, a magyarországi szlovákokért – ahogy mindig emlegette –, a „mi embereinkért” tett. Szerettük segítőkészségéért, egyenességéért, szóki-mondásáért, és bizonyára akadt olyan is, aki pontosan emiatt nehezelt rá.

István Anna Tótkomlóson született, egyetemi tanulmányait Pozsony-ban, a Comenius Egyetemen végezte, majd hazatért az Alföldre. Több mint 35 évig dolgozott a közművelődés, a nemzetiségi kultúra, a hagyomány-ápolás terén. 1978-tól a Békés megyei Művelődési Központban, 1986-tól a Békési úti Nemzetiségi Klubházban, amelyet 1993-ig irányított. 1996-ban az ő ötlete nyomán jött létre a dél-alföldi szlovákság fellegvárának számító Szlovák Kultúra Háza, amelynek 2013-ig volt a vezetője. Számos társadalmi funkciót is ellátott: alapító tagja, majd 1986-tól 2001-ig elnöke volt a legvitálisabb helyi szlovák egyesület-nek, a Csabai Szlovákok Szervezeté-nek. A Magyarországi Szlovákok Szö-

vetsége alelnöke volt (1988–2002), kilenc évig a Békéscsabai Szlovák Nemzetiségi Kultúráért Alapítvány elnöke (1990–1999), 2003 és 2006 között a Nemzeti Civil Alapprogram Dél-alföldi Kollégiumának elnöke, 2002 és 2008 közt a Civil Szervezetek Szövetségé-nek alelnöke, a Határon Túli Szlovákok Világszövetsége választmányi tagja 2006-tól, majd 2012-ig a gazdasági vezetője. Munkájáért 1995-ben átvehette a Magyar Köztársaság Kisebbség-ekért Díját, 1996-ban a Békéscsaba Szlovákságáért kitüntetését, a Besse-nyei György-emlékérmét, az Országos Szlovák Önkormányzat Nemzetiségünkért Díját, a Szlovák Köztár-saságban a kulturális minisztérium Štefan Boleslav Roman-plakettjét és a Szent Gorazd-emlékérmét, valamint Romániában elsőként vehette át az alföldi szlovákok Ondrej Štefanko-díját. A végső búcsú alkalmával az illetékes szlovákiai kormányhivatal vezetője már csak gyermekeinek adhatta át utolsó kitüntetését, a Szlovák Köztár-saság elnöke által adományozott Fe-hér Kettőskereszt Rend III. fokozatát.

Mint látható, munkáját számos magas kitüntetéssel ismerték el, de a legboldogabb akkor volt, amikor Tótkomlóson a könnyekig meghatva átvette a Komlósi Szlovákokért dí-ját. Mindig hű maradt szülőfalujához, a lelke mélyén mindvégig komlósi maradt. Az otthonról hozott „útravaló” élete végéig elkísérte, gyermekko-ra világa állandó inspirációt jelentett számára, az „otthoniakon” szeretettel csüggött... és ide tért haza végső nyu-galomra.

Racskó Erzsébet

Ellovagolt Nirvánába a grafika nagymestere

König Róbert
(1951–2014)

Ha König Róbert ötszáz évvel korábban születik, s ez a mesterség jut neki, mint festő, mint fametsző-rajzművész biztos nagyra becsült főúri udvarok által megrendelt falképek alkotója, nagy könyvek illusztrátora lett volna.

Itt, a XXI. századi szellem hanyatló világában is megállta a helyét, hiszen a Képzőművészeti Főiskola grafikus diplomájának megszerzése után Raszler Károly, atyai mentora bent marasztalta a főiskolán, a műhely főnökeként. Majd negyven évig tanított, a tavalyi esztendő végéig mint már az egyetem habil. DLA docense, igazi klasszikus mesterként.

Mikor tanulmányaimat elkezdtem, szintén a grafika szakon, a műhelyben mondta egy felsőbb éves, amikor König Róbert közeledett, hogy „na, ott jön a lovas lovag”. Gyorsan kinéztem a folyosóra, valaki lóval érkezik az első emeletre? Egy szakállas, nagy hajú, bőrzekés, lovaglócsizmás, középkorú (-kori) lovagot láttam. Ő volt König Róbert. Micsoda? Róbert király visszatér, mint valami

angolszász legenda? Később kiderült, hogy perfektül beszél angolul, és az angliai hagyományokhoz kapcsolódó lósport – amely oly erős volt a háború előtt hazánkban is – nagy kutatója, követője. Korán a kegyeibe fogadott a Mester, ezáltal engem is beleszerettetett a lóba, no meg a metszésbe, és el is mentem vele-velük, drága Marijával Törökszentmiklós mellé, Imremajorba, egy igazi angol telivér ménesbe, az Almássy grófok kastélyába (tudjuk: az angol beteg rokona). Ott nagyszerű falképeket festett meg. De Veszprémben, Szekszárdon, Németországban is, és még sok más helyen bizonyította fantasztikus tehetségét. A munka megszállottja volt, óriás méretű vásznakra nyomtatott, azután összevarrta azokat, mert hihetetlen lazán kezelte a monumentalitást. És az ex libris fogalmát és gyakorlatát is, hiszen ő a kis méretek nagy bajnoka is volt, s az exlibris-alkotók szövetségének fő oszlopa. Mikor találkoztunk, mindig megkérdezte viccesen, nem akarok-e belépni és csinálni ilyen műveket. A válasz mindig ugyanaz volt: ne nyaggasson az exlibris-tenyésztők szakcsoportjával, a saját szervezetemre sincs időm. Nagyokat neveltünk.

Igazi lovag volt! A hölgyekkel gáláns, az urakkal feszes, távolságtartó, gyors észjárású, és ha valaki átlépte nála a szimpátia királyi vonalát, azzal nyílt, kedves és lelkiismeretes volt, és húségesen ápolta a baráti kapcsolatokat. Hetente felhívott: Na mi újság grafika-országban? – kérdezte. Hiányoztam neki, kicsit mintha a pótfia lettem volna, főleg a nagy hiány miatt, mióta a drága Mari elment. Most ő hiányzik nekem rettenetesen, s azt hiszem, nagyon sokaknak ugyanígy. Ilyenkor

mindig az a szörnyű érzés pulzál bennem – s ti is, akik ismertétek, szerettétek vagy rajongva becsültétek, így érezhetitek –, hogy valami még kellett volna, hogy kevés időt szenteltünk neki. A hiányérzet a fájdalom egyik legnagyobb darabja. Tavaly végre megkapta a Munkácsy-díjat, nagyon örült neki, még meg is könnyezte. Mondtam neki: Robi Mester, ezek húszéves könnyek. Miért?, kérdezte. Hát azért, mert húsz évvel korábban kellett volna megkapnod ebben a féltékeny, értékelenséget fényező világban. Amikor Supka Magdolnának, a kiváló művészettörténésznek beszéltem König Róbertről, Manna így válaszolt: kitűnő grafikus, olyan vagabundus ember, amennyire ismerem, olyanok a munkái, mint egy univerzum.

Utolsó telefonbeszélgetéseinkben lelkesen számolt be terveiről, a lovairól, meg hogy a tanítványai végre rendezik, bekötik szép mappákba a munkáit. „Sok a tervem, veled is, lazíts néha, tedd szabaddá magad! Meg fogja érni, mert az beérik” – mondta.

Minden előzmény és üzenet nélkül felült a lovag, a Mester a halál lovára, megsarkantyúzta, és elvágatott Nirvánába. Otthagya metszőkéseit, ecsetjeit, lassan beszáradó festékeit, dologtalanul, boldogtalanul. Csak a művei, grafikai lapjai magasztalhatják őt. Viszontlátásra, Mester, majd valamikor, odaát, várj valami meglepetéssel, ahogy szoktál! Mindannyiunk nevében:

Lévai Ádám

Helyesbítés

Folyóiratunk témakináló gyakorlata, hogy egy-egy vendégszerkesztésre is lehetőséget ad: az Ekszpanzió esetében az évek során 2013-ban ez hatodjára történt meg. Ilyenkor általános felelősségünkön belül a vendégszerkesztőé a teljes lapszám összes anyaga körüli valamennyi kérdés tisztázása, rendezése.

A tavalyi hatodik megjelenésben – csak decemberben derült ki – közlési hiba történt. Ezért tesszük – természetesen – közzé Németh Péter Mikola helyreigazító mondatait. (A főszerkesztő.)

A Napút XV. évfolyama 6. – *Ekszpanzió (6)* tematikájú – számában félreérthetően jelent meg Ladik Katalin Ásó, *kapa, nagyharang* című performanszának kísérő szövege, amelyet szerkesztésemben vendégtextusként kezeltem. A kiemelt szövegrészletek eredetileg (A. Z. MOL 2012. 04. 26.) *Orbán Kínával akarna győzni* című tudósítás 1-es kommentjéből származnak, de a forrás megjelölése a folyóiratban már kimaradt. Ez a cikk egyébként Ladik Katalin performanszának csupán indító ötletéül szolgált az EKSZPANZIÓ XXIV. „Idézet” témájú kiállítás-performanszán. Az Ásó, *kapa, nagyharang* című performanszban valójában egy angol-kínai nyelvlecke hangfelvétele hangzott el 2012 áprilisában a Magyar Írószövetségben, melyet érthető technikai okokból a folyóiratban nem lehetett közölni, ezért a költőnő performanszának ötletét adó újságcikket idéztük. A történetekért a költőnőtől és az érintettektől megértést remélve, elnézést kérünk.

Németh Péter Mikola
vendégszerkesztő